

**AKTÖREL SEYİR VE AV: SOSYAL BEDEN KARŞISINDA ÇIPLAK
BEDENİN EGEMEN OYUNU**

Özlem DERİN¹

Öz

Sosyal beden ve toplum-dışı çıplak beden arasındaki seyir ilişkisini ele alacak olan bu metin, sınır ve eşik hallerini işleyecektir. Özellikle toplumsal örüntülerden arınarak toplum-dışı kalan çıplak beden, kendisi karşısında seyirci konumunda kalan sosyal beden üzerindeki egemenliği temsil edilmeye çalışılacaktır. Av edimiyle simgelenen bu alanda, çıplak beden kendiliğinden oluşturduğu boş alanda; seyirci konumunda olan sosyal beden sahip olduğu zaman ve mekân algısının yıkımı gösterilmeye çalışılacaktır. Özgür bir seçim olarak sosyal bedende kalmak ya da çıplak bedene bürünmek arasındaki ilkel çatışma sergilenecektir. Örtünme ve çıplaklık arasındaki anlam bağlantısı, seyir ve avlanma ilişkisi üzerinden incelenerek metaforik anlamda bedensel seçimlerin kişilere özgü kefaretlere içerdiği sergilenecektir.

Anahtar Sözcükler: sosyal beden, çıplak beden, çıplaklık, öteki, seyretme, av

**MORAL GAZE AND HUNTING: THE SOVEREIGN GAME OF THE NAKED
BODY AGAINST SOCIAL BODY**

Abstract

This text, which will deal with the relationship that depends on the gaze between the social body and the non-social naked body, will exhibit boundaries and thresholds. In particular, the sovereignty of the non-social and unveiled the naked body on the social body, which seeing as a spectator, will represent. In this empty area created by the naked body, which is symbolized by the act of hunting, the text will show the destruction of the spectator's perception of time and space. The primitive conflict between staying in the social body or being a naked body will be a free choice in the context. By an examination of the meaningful connection between veiling and nudity through the relationship between gaze and hunting will demonstrate bodily tendencies in the metaphoric sense include personal atonement.

Keywords: social body, naked body, nudity, other, gaze, hunting

¹ Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Gelişim Üniversitesi, İktisadi İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, ozlemderin22@gmail.com, oderin@gelisim.edu.tr, ORCID: 0000-0002-5866-6628

Giriş

Beden insanın varoluşundan beri ister sanat ister siyaset ya da kültür olsun bütün insani alanları kapsamaktadır. Beden pratikleri bütün insanlar için bütünlüklü bir yapıda ortaya çıkmamaktadır. Beden algısı sosyal ya da psikolojik olarak farklı boyutlarda kendisini gösterebilmekte ve bu anlamda bütünlüklü olmaktan çok parçalanmaya yakın durmaktadır. Peki bu parçalanmışlık olağandışı mıdır? Mevcut yapı içerisinde bu edimin oldukça doğal bir yolla gerçekleştiği görülmektedir. Zira insanın içine doğmuş olduğu toplum ve kültürel yapı, insanın bütünlüğünden çok genel geçer yargılara uydurulmasından ya da taleplere karşılık vermesi isteminden şekillenmektedir. Bu bakımdan parçalı ve sarsak yapıda olası kaçınılmazdır. Ancak bu tarzdaki bir parçalanmışlık yüzeyseldir ve bu bakımdan rutinin izlenmeye devam edilmesi kaçınılmazdır. Bu tarzdaki bir beden örtük olarak açığa çıkmaktadır. Toplumsal pratikleri giyinmiş ve bunları aksatmaksızın devam ettiren sosyal beden, toplumun kendisine dair mevcut beklentilerini karşılamak ve belli bir toplum içinde yaşamının kendisine yönelik oluşturduğu rollere yanıt vermek bakımından parçalanmıştır. Diğer yandan onu durduracak bütünlüklü ve toplum-dışı bir yapı, söz konusu bedeni gündelik akıştan kopararak kendinde gerçek anlamda parçalayacak güce sahiptir. Foucault için modern dünyanın egemenlik anlayışı tüm bedenler üzerinden yaşam ve ölüm durumunu belirleyen şiddetli halden, yaşamın her alanını düzenleyen ve söz sahibi olmayı getiren bir biyo-iktidar meselesine dönüşmüştür.² Bu eğilim üzerinden değerlendirildiğinde iktidarın beden pratiklerini belirlemesi kaçınılmazdır. Yaşam ve yasa arasındaki bu karşılıklılık Agambenci bir bakışla değerlendirildiğinde iktidarın kutsal beden benzer atmosferini sergilemektedir. Kutsal beden çıplak bedenle eş düzlemde karşımıza çıkmaktadır. Çıplak beden nasıl modern toplumun giyinmiş, örtük ve sınırları belli bedenlerinin dışında kalıyorsa; Foucaultcu anlamda yaşamı ve beden pratiklerini düzenleyen biyo-iktidar Agamben'de kendini egemen olarak göstermektedir. Egemen de çıplak beden gibi yasanın ötesinde olma bakımından düzenlenemeyen bir istisna durumunu nitelemektedir. Bu metinde ele alacağımız konu çıplak bedenın tek tipleştirilmiş ve giyinmiş bedenler arasında aniden belirmesiyle karşımıza çıkacak dekonstrüktif etkinin ele alınması olacaktır. Çıplak beden karşısında hem egemenin yasası hem de aktörel tavır bağlamında seyirci konumuna düşen sosyal bedenın, çıplak bedenın müstehcenliği karşısında donakalması ele alınacaktır. Bununla birlikte bakışını çıplak beden üzerinde toplayan sosyal bedenın bakışının ve zihninin bu beden tarafından avlanması kaçınılmaz bir olgu halini almaktadır. Bu bakış ancak sosyal bedenlerin temel iletişim noktası

² “Egemen iktidarın simgelediği eski öldürme gücü, yerini artık titizlikle bedenlerin yönetimine ve yaşamın hesapçı bir biçimde işletilmesine bırakır” (Foucault, 2003b, s.103).

olan; örtülmemiş olan baş ve gözlerle birleştiğinde aktörel bir utanca dönüşecek, ancak bakışların birbiriyle buluşması ve engellenemez merak hali yine avlanılmaya açıklığı doğuracaktır.

Çıplak beden karşısında, sınır deneyim olarak açığa çıkan çıplaklık karşısında sosyal bedenin; yani toplumsal akışa ayak uyduran ve parçalı olan bedenin gerçek anlamda parçalanması söz konusudur. Bu parçalanma rutine ayak uydurmak olarak değil de, bu kez rutinin dışına savrulmak ve bu savrulmanın dehşetiyle gerçekleşmektedir. Bu sınırın dışına çıkılan, toplumsallığın aşıldığı olağanüstü bir hal doğurmakta ve böylece eşik deneyimi ve dekonstrüktif bir parçalanmışlık görünür hale gelmektedir.

Toplum-dışı Çıplak Bedenin Seyri ve Avlanma

Çıplak bedenin ortaya koyduğu toplum-dışı³ yapı ve sosyal bedenin onun karşısındaki konumunun inceleneceği bu bölümde gündelik anlamda maruz kaldığımız beden yapısı ve bunun çözülmesi ele alınacaktır. Sosyal beden toplumun içinde egemen tarafından belirlenen yasalar bağlamında yaşamını devam ettiren insanı temsil ederken, çıplak beden bir sınır belirlenim olarak kendini göstermektedir. Çıplaklık toplum tarafından uygun görülmeyen ve yasanın dışındaki konumuyla murdar olanın yaşam içindeki görünümünü ortaya koymaktadır. Sosyal bedenlerin tek tipliği bağlamında bir anda karşımıza çıkan sınır deneyim anlamında çıplaklık, akışta bir kesinti yarattığı sosyal bedenin aktörel bakışını yeniden konumlandırmaktadır. Böylece avcı ve av arasında ortaya çıkan duygusal gerilim ve donakalma hallerinin temsili her iki bedeni de eşik konumuna çekerek anlamın içinden belirsizliğe almaktadır. Tüm bunlar hakkındaki değerlendirmelere başlamadan önce bedeni tanımlamak faydalı olacaktır.

---

³ Bu noktada ele alınan toplum dışı ifadesi toplumsal gündelik yaşamda kabul görmeyen unsurlar bağlamında değerlendirilmelidir. Toplum dışı normal kabulün dışında olana vurgu yapmaktadır. Burada toplum dışı olanın metinsel bağlamı değerlendirilirken Bataille ve Sade'in toplum dışına itilmiş olan yapılara dair tanımlamaları dikkate alınmış ve bunlar arasından bedensel pratikler bağlamında çıplaklık durumu değerlendirilmiştir. Takip eden alıntılar Bataille ve Sade'in çıplaklık ve bunun yanı sıra ele aldıkları toplum dışı olgular görülebilecektir. "Daha 'medeni', 'daha temiz' bir toplum için, sunulan her şeyin ilerlemesi için, tarihin kendisi inkârın basit bir kaydı olur ve ona sunulan ilk şeye insan doğasının reddidir... Çocuklara öğretilmesi gereken pislik ve dışkı korkusudur; çünkü ahlak ve toplumsal konum temizlikle ilişkilidir, hem metaforik olarak hem de gerçekten." (Bataille, 1995, s. 26). "Cinsel eylem... bir cinsin diğerinden önce davranması; dışkılama; idrar; ölüm ve kadavra kültürü... çeşitli tabular; ritüel yamyamlığı; hayvan-tanrıların kurban edilmesi; dışlanma karşısında kahkaha atmak; hıçkırma... dinsel esrime; pisliğe bulanmak, tanrılar ve kadavralara eş davranmak; işkenceye eşlik eden istemsiz dışkılama; dikkatsiz tüketim ve paranın keyfi kullanımı, vs. hepsi birden her zaman yabancı bir beden olarak muamele edildiği görülen eylem nesnesine (dışkı, utanılacak kısımlar, kadavralar vs.) eşit... (Heterojen) yabancı beden görüşü kirliliği (sperm, adet kanaması, idrar, dışkısal olan her şey) ve kutsal, ilahi ya da olağanüstü görülebilecek her türden şey arasında temel bir öznel kimliğe müsaade eder: ışık saçarak gecede akıp giden yarı-çürümüş kadavra bu birliğin karakteristiği olarak görülebilir." (Allison –Roberts –Weiss, 1995, s. 20-1).

“Canlı varlıkların maddi bölümü, vücut ya da gövde” (beden, t.b.) olarak tanımlanan beden bir kap, kalıp görevi gören ve dış çeperi oluşturan sınır olan derinin içinde ikamet etmektedir. Söz konusu çeper bedenin sınırlarını belirlerken çevreyle olan etkileşimi içindeki kapladığı alanın sınırlarının belirlenmesinde temel yapıyı sağlamaktadır. Deri, koruyucu bir çeper olsa bile her an tehlikeye açıktır; bedenin içinde olanları dışarı sızdırma tehlikesi taşımaktadır. Belki bu nedenle belki de salt toplumsal bakışın aktörel tutumları doğrultusunda ikinci bir deri görevi gören giysi açığa çıkmıştır. Bu ister bir örtünme ister bir korunma yöntemi olsun, ne açıdan bakılırsa bakılsın görülmek istenmeyen şeyleri gizleyen ikincil bir deridir. Salt deri görünümüne tahammül edemeyen toplumsal yapı bir kabul olarak giyinmenin öncü kuvvetini teşkil etmektedir. Toplumsal ilişkiler egemenlik ve itaat üzerine ikili bir yapıda kurulurken, çıplaklık ve giyinme üzerine tahakkümler de değişkenlere bağlı olarak kabul edilmekte ya da reddedilmektedir. Bu anlamda çıplaklık, üzerinde tahakküm gösterilen bir alan olarak kontrollü bir düzlem içinde hapsedilmektedir. Bu durumda bir ihlal olarak çıplaklık, ya da kendini açıkça gösterme nasıl bir düzlemde incelenmelidir? Çıplaklık neden korkutucudur, neden bir tehdittir?

Görünürde ve görünümde kaybolan çıplaklık beden üzerindeki pratiklere bağlı olarak gözler önüne serilmesi sakıncalı bulunan bir alanı yapılandırmaktadır. Çıplaklık toplumun dekonstrüksiyonudur.⁴ Dekonstrüksiyonun amacı sınır ötesi bir deneyimdir. Bizim burada göstermeye çalıştığımız toplumsal/sosyal beden ve çıplaklık arasındaki karşıtlığın nasıl ihlal edilebileceği ve sınır belirsizliğiyle açığa çıkan eşik konumunun sergilenmesi olacaktır. Öncelikle toplum dediğimizde aklımıza gelen en önemli noktalardan biri giyinmeye yapılan vurgudur. Bedeni örtmek, mahrem düşüncesi toplumun bir kabul olarak meydana çıkması ve kurumsallaşmasıyla gerçekleşmektedir. İkel topluluklar düşünüldüğünde oldukça doğal görülen çıplaklık, yalnızca doğa şartlarından bedeni korumak anlamında bir örtünmeye evrilmişken; modern toplum göz önünde bulundurulduğunda karşımıza çıkan tablo örtünmenin bir gereksinim olduğu, hatta her an yeniden yapılandırıldığıdır. Topluluktan topluma geçiş sınır belirlenimlerinin en göze çarpanını insanın kendi bedeninin çıplaklığını devamlı olarak örtmesi bağlamında gerçekleştirdiği gözden kaçırılmaz. Bugün, burada

---

⁴ Derrida Dekonstrüksiyon'un tam bir tanımlamasının mümkün olamayacağını ifade etse de bir tanımlama noktasında "Deconstruction, dekonstrüksiyon eylemi. Dilbilgisi terimi. Bir cümlede sözcüklerin kuruluşunun dizilişini bozmak ... Bir bütünün parçalarını birbirinden sökmek. Uzağa taşımak amacıyla makineyi sökmek ... Dizelerin yapısını çözmek, ölçüyü ortadan kaldırmakla, onları düzyazıya benzer kılmak. Yapısı çözülmek. Yapılanışını yitirmek" (Derrida, 1999, s. 186). Kullanılabilecek bir bağlamdır. Buradaki söylemlerden de izlendiği gibi dekonstrüksiyon eylemi felsefede genel olarak kabul gören sınır oluşturma ya da kategorize etme gibi amaçların önüne geçmektedir. Yapıyı bozuntuya uğratarak mevcut sınırlarını zorlamak ve bir eşik durum yaratmak olarak algılanabilecek olan bu hareket düzleminde metnin gelişimi de eşik noktası yaratma amacı taşımaktadır.

yaptığımız anlamıyla çıplaklığı yeniden toplumsal olanın içine yerleştirmek ve bunu av düşüncesi üzerinden yapmak dekonstrüktif bir anlam oyunu ve eşik deneyimi anlamında yeni bir okuma sunmaya çalışacaktır. “İnsanın bedensel olarak doğaya adaptasyonuna yardımcı olan giyinmek, insan olmakla eşdeğer bir anlam taşımaktadır. Farkına varmadan içimize işlemiş olan bu yargı, eski kültürlerden veya modern avcı toplayıcılardan söz ederken kendisini açığa vurmaktadır” (Gezgin, 2010, s. 5). O andan itibaren giyinmek bir toplumsallaşma aracı olarak boy göstermeye başlamıştır. Aynı zamanda bir görünüm kazanma anlamında da etkilidir. Toplumsal anlamda görünürlük kazanmak giyinmeye dayalı unsurlarla ölçülür hale gelmiştir. Zira, “giyim kendini-gösterme aracıdır, ancak ayrıca kişisel biyografileri doğrudan gizleme/sergilemeyle ilişkilidir: Giyim adetlerle kişiliğin temel boyutları arasındaki bağlantıyı sağlar” (Giddens, 2010, s. 88). Açıktır ki toplum Giddens’in yorumunda da gördüğümüz gibi giyinmenin ilkel korunma anlamını dönüştürerek bir gösteriş ve kişilik yansımaları haline getirmektedir. Bizim yapmaya çalıştığımız bu okumanın içine çıplaklığı yerleştirerek anlam kırılmasının ve eşik deneyiminin nasıl bir bakış yaratacağını inceleme noktasında şekillenmektedir.

Ancak beden yalnızca toplumsal/sosyal alanla sınırlanabilir mi? Ya da toplumsal bir ihlal alanı doğurarak kendisini apaçık, örtüsüz biçimde sergileyebileceği bir alan bulunmamakta mıdır? Görünümlerin çarpıklaştığı ve toplumsal olanın içine ayrıksı ancak kabul edilebilir bir formda sızdığı alan sanattır. Bedenin sanatsallığını açığa çıkaran sanatsal ayırık formlar kendine boş bir alan yaratmakta ve bu alanı beden tüm çıplaklığı ve aykırılığıyla doldurmaktadır Tam da çıplaklığın dekonstrüktif yapısında aradığımız biçimiyle, beden giysilerinden arınarak apaçık görülür olmaktadır. O andan itibaren, onun görünümü ayıplanacak ya da kaçınılacak bir hal almak yerine; bir odak noktası haline gelmektedir. Gözü dikip bakmanın kaçınılmaz olduğu çıplaklık bir izleyen için bir esaret unsuru haline gelirken, izlenen bundan saklı bir egemenlik elde etmektedir. Eser ve seyirci arasında gerçekleşen zamansız ve mekansız, gündelik olanı askıya alan birlik aynı şekilde çıplak olan ve sosyal giyinik beden arasında aynı formda oluşmaktadır. Çünkü “estetik nesne karşısındaki durumumuz herhangi bir nesne karşısındaki durumumuzdan daha kaygandır, daha az belirgindir. Çünkü estetik nesne derindedir, çelişkilerle ve çeşitliliklerle doludur, öznelikle sarılmıştır” (Çeber, 2017, s. 89). Aynı estetik nesnede olduğu gibi bir anda karşılaşılan çıplak beden de, talepler karşısında şekillenen parçalı bedeni bozguna uğratarak askıya almaktadır. Onu durdurmakta, dondurmakta, buhrana sürüklemekte ve hareketsiz bırakmaktadır. Bunun sonucunda sosyal beden bir av halini alırken; estetik ve sanatsal ihlalin bir temsili olarak açığa çıkan çıplak beden avcı konumunda yer almaktadır. Bakışı avlayan ve sosyal bedeni kesintiye

uğratan, tökezleten çıplak beden ikincil derinin ortadan kalktığı ve biyolojik derinin görünür olduğu sınır alanı temsil etmektedir. Bu, toplumsal sınırların en ucunda yer alan bir görünümdür ve bu nedenle estetik eser gibi gösterime açıktır ve çerçevelenmiştir. Çıplaklık çerçevelenmiş bir sonsuzluk ve bulanıklık teşkil etmektedir. Deri çerçeveyi oluştururken her an dışarı sızabilecek olan salgılar, kan, dışkı, idrar ya da organ parçaları düşünüldüğünden daha yakın durmaktadır. Olağan şartlarda üzeri örtük olan ve gözden uzak olan bu kez oldukça yakın olduğundan yaşanan dehşet avlanmayı getirmektedir. Tuzağa düşen sosyal bedenün konumu çıplak beden karşısında karmaşıklaşmaktadır. Bir yanda avlayan ve hapseden, tuzağa düşüren çıplaklık (çıplak beden) sahne alırken; diğer yanda avlanmaya zaten hazır olan ötekinin (sosyal/toplumsal olanın) bedeni ve bakışı durmaktadır. “Bedeni sanatsal bir dil olarak kullanan çok çeşitli yaklaşımların ortak noktası, bedenün, toplumsal normların öğrettiği kültürel değerlerin ötesinde bir doğallık (doğaçlama) içinde sunulmasıdır” (Antmen, 2010, s. 222).

Sefillik olarak görülen çıplaklık⁵ saygınlık-dışı bir muamele görmektedir, çünkü toplumsal bir tavır olarak çıplaklık murdar olana eşittir. “Sergilenen bedenlerin hangi cinsiyet, hangi yaş, ırk ya da sosyal sınıfa bağlı olduğu önemsizdir... Bazı bedenler bir arzu nesnesi haline gelirken bazıları da işkence aracıdır. Bu karşılaşma aracılığıyla bireysel ya da kişiye özgü olmaktan çok, sosyal ve kültürel durumlara cevap olarak karşımıza çıkan soyut mutluluk, arzu, korku ve endişe durumları sorgulanacaktır” (Leppert, 2018, s. 3) Çıplak beden bir anda kaçınılmaz biçimde hapsedici hale gelmektedir. Bunun bir getirisi de sergilenen doğal çıplaklık, utanma olmadan açığa çıkarılan beden, bir güç aracı haline gelmektedir. Aynı zamanda sergilenen çıplak bedeni tedirginlik verici kılan bakışlarının, izleyen ötekinin bakışlarıyla kesişmesi de avını gözleyen avcının tavrını sağlamlaştırmaktadır. Donakalma haliyle desteklenen bu tavır çıplak olanı egemen kılan en önemli unsurdur. Bakışla birlikte fiziksel ve zihinsel bütün yetiler kilit altına alınmakta, bir süre askıda kalmaktadır. Çıplaklık mevcudiyetini sosyal beden olarak tanımlanan ötekinin üzerine bir güç olarak yansıtmaktadır. Zira çıplak olan karşısında her beden bir ötekine dönüşmektedir. Çünkü gündelik yaşam içinde kalan diğer bedenlerin her biri ihlal teşkil etmeyen bir yapıyı temellendirmektedir. Bu çıplak bedenün tekilliği ile ilgili bir durumdur. Cinsel anlamda çıplaklık ya da doğal anlamda çıplaklık bu sahnelemede farklılık göstermektedir. Doğal bir akış içinde örneğin banyoda

⁵ Bu tanımlamanın yapılmasının esaslı amacı dilde ortaya çıkan çıplaklık ve yoksulluk imgelerinin birliğidir. Türkçeden yola çıkarak bir tanımlama yapmak gerekirse “baldırı çıplak” söylemi fakir, işsiz, ayak takımını nitelemek için kullanılmaktadır. Dilsel bağlamda göze çarpan çıplaklık ve saygınlık arasındaki karşıtlığın sergilenmesi bağlamında çıplak olanın kendine yeter olmadığı ve bu durumun modern toplum anlayışında uygunsuz olarak değerlendirildiği gözden kaçmamaktadır.

çıplak olmak tekil bir yapı olmasına rağmen doğaldır. Ancak sergileme bağlamı taşıyan her tür çıplaklık cinsellik çağrışımını da beraberinde getirmektedir. Bunun nedeni çıplak bedenin tekilliğinden gelmektedir. Herkesin çıplak olduğu ya da çıplaklığın olağan kabul edildiği toplumlarda çıplaklık doğal bir edim olacaktır. Bu bağlamda çıplaklığa bakış kültürel bir tavır olarak açığa çıkmaktadır:

Çıplaklığın, herkesin çıplak bir bedene sahip olduğu andan itibaren çıplaklığın şeffaf ortaklığı ve çıplaklığın çok ama çok kişisel ve (özel parçaları olan) özel bir şey olması arasındaki paradoksa dahil olan özneye dair olma performansını bozduğu yerde; bunun sonucu olarak ötekilerin bakışları altında performe edilen çıplaklığın kodları ve sınırları uygulama bağlamlarını eleştirmektedir. Cinsellik ve çıplaklık arasındaki muğlak sınırlar, ‘cinsel anlamda çıplak ’ olmaya ait olan anlamlandırmanın cinsel-olmayan çıplaklık sahnesine geçmesi, bağlam ve anlam arasındaki değişkenlerin yükselen kültürel farkındalığına işaret etmektedir (Cover, 2003, s. 58-59).

Ancak modern toplumlarda neredeyse her toplumda giyinmenin ön plana çıktığı ve toplumsal alanlarda doğal karşılanmadığı göz önünde bulundurulursa çıplak bedenin dikkati cezbetmesi ve egemenlik kurması kaçınılmaz hale gelmektedir. Burada söz konusu olan zamansız ve mekansız bir algıdır. Geri kalan bütün akış anlamını yitirmektedir. Zira her iki özne de: çıplak ve giyinik, bakan ve bakılan, izleyen ve izlenen zaman ve mekan içinde değil de, donakalma içinde değerlendirilmelidir. Performatif anlamda öne çıkan bu tutum ritüelistik bir alan yaratmaktadır. Ritüelistik olan bu alanda hem gündelik olan hem de onu ihlal eden:

Ara biçimin yarattığı müphemlikle istisnai bir bölge açılır. Zaman ve mekana ait tanımlar belirsizleşir, her şey birbirine karışır ve sonra ayrışır... ara biçim, askıda, arada tuttuğu kutsallığın, gündelik bir görünürlüğün, açık seçiklik içinde kaybolmasına ya da gözlerden uzak bir boşlukta, hiçlikte yok olmasına izin vermez (Taburoğlu, 2007, s. 21-7).

Çıplaklık, “performatif öznenin eylemleri ve bakışla bağlantılı olan davranışlarını; hem beden hem de bakını istikrarsız olmaya zorlayan ritüellerde açığa çıkan sorunlarla ilişkilendirmektedir” (Cover, 2003, s. 59). Diğer yandan ritüelistik formlarda çıplaklık zararlı olan bütün etkileri ortadan kaldıran bir araçtır. Giyinmiş olan toplumda her ne kadar çıplaklık canavarvari, tehlikeli ve güçlü bir büyü gibi nitelendirilse de; büyüün ortaya koyduğu efsunlu hali ortadan kaldıran temel unsurlardan biridir. Büyünün esas olarak mevcut olanı başka bir forma sokmak ya da farklı göstermek amacıyla olduğunu öngördüğümüzde, aslında büyüsel örtünün giyinme ile daha açık biçimde özdeşleştirilebileceği kanısına varırız. Zira giysi insanı olduğundan başka formlara, başka kılıklara sokmaktadır Olan, olması gerektiği söylenen ve toplumsal yaşamın gereği olarak özne üzerine giydirilen bir giysiyle

kapatılmaktadır. Böyle bir kapanma salt çıplaklığın görünürlüğünü kısıtlayarak onu toplumsal bir tema olmaktan uzaklaştırmaktadır.

Diğer yandan insanların birlikteyken, bir arada çıplaklaşması ve giysilerinden soyunması bir rahatlama duygusu getirmektedir. İnsan kendisini diğerleriyle benzer olarak algılamaya başladığından diğerlerinin de aynı forma sahip olduğunu doğrulamış olmaktadır. Bu genel bir kabul ve doğallaştırma halini getirmektedir. Toplumun gereksinimi olan giysilerden arınmak ve özsel olanın örtüklüğünü ortadan kaldırmak sosyal bedenin karşıtlığının yitirilmesine denk düşmektedir:

İnsanda çıplaklık bazen bir doğrulanma olmuş, bazen de çok güçlü bir rahatlama duygusu uyandırmıştır. O da ötekiler gibi bir kadın, o da ötekiler gibi bir erkektir. Kişi o cinsel sürecin akıllara durgunluk veren yalınlığına kaptırır kendini. Karşıdakinin başka türlü olması beklenmemiştir. Ama duyguların yoğunluğu bunun biricik bir yaşantı olduğu duygusunu uyandırmış, kadın ya da erkeğin olduğu gibi görünmesi, bu biriciklik duygusunu ortadan kaldırmıştır. Çıplaklığın herkesçe -soğuk ve kişisel değil de- sıcak ve dostça bir şey olarak algılanması, bunun farkına varılmasından ileri gelmiş ya da ilk kez görüldüğü anda çıplaklığa bir sıradanlık ögesi getirmiştir. Bu ögenin karışması ise ilk soyunma anındaki sıradanlığa duyulan gereksinmeden dolaydır, çünkü bu sıradanlık kişiyi gerçeğe indirger. Cinselliğin tartışılmaz, atalardan gelme mekanizmasını taşıyan bu gerçeklik, aynı zamanda paylaşılma özelliğini de birlikte getirmiş ve “Çıplak”ın en büyük işlevi de bu olmuştur (Tetire, 1992, s. 10).

Ancak bizim bu metinde ele almak istediğimiz çıplaklık ben ve ötekinin aynı konumda yer aldığı ve kendilerini karşılıklı olarak sergilemeye açtıkları ayrık bir alan değildir. Zaten bu nitelendirme toplumun kendi içinde de onaylanan cinsel birleşmeye atıfta bulunduğu ahlaksızlık ya da utançla bağdaştırılmamakta, aynı zamanda ötekini avlamaya yönelik değil; ötekini tanımaya ve anlamlandırmaya yönelik olarak ortaya çıkmaktadır. Kısaca bu noktada bir eşitlenme söz konusudur. Bu ister giyinmiş iki insanın karşılaşması olsun ister çıplak iki insanın yüz yüze bakışı, buradaki eşitlik dengelenmeyi getirmekte ve süreç normleştirilerek, doğal karşılanmaktadır.

Diğer yandan tekil çıplaklık bu bağlamda bir dengelenme sunmamaktadır. O; avlayan, hapseden ve egemen olandır. Sosyal beden karşısında çıplak olanın aykırılığı bir yıkım ve donakalma halini doğurmaktadır. Bizim ele almak istediğimiz iki karşıt formun kendini birbirine sergilemesi değil, bu iki form arasındaki çatışkının zaman ve mekan algısının yanında sosyal algıyı da yerle bir ettiği anlık tutuma erişebilme noktasını değerlendirmektir. Bunu yapmamızın esaslı nedeni insanın kendisini tanımladığı ve anlam kazandığı mekan ve

zamanın sosyal/toplumsal öğrenilmişliğine ket vurulması ve bu yerleşik forma kendisine ait olmayan bir öge katıldığında akışın kesintiye uğrayıp uğramayacağını sergilenmesidir. Toplumsal bakış yerleşik yaşama geçildiğinden beri insanı belirleyen en önemli faktörlerden biri olarak beden ve kişilik algısını temellendirmektedir. Bu nedenle yaşam aslında belirlenmiş sınırlar içinde edinilen kazanımların kabulüyle ilerlemekte ve bu bakımdan bir itaat dizgesi koşullanmaktadır. Bu noktada doğal ya da tanımsız ve istenmeyen bir hale gelen çıplaklık koşut bir algının ürünü olarak yükselmektedir. Çıplaklık doğum esnasında sahip olunan tek öge olarak görülmektedir. İnsan doğarken çıplak olan bedenini gündend güne örtmeye başlamaktadır. Bu, diğer insanlara sergilenmemenin ya da başkaları tarafından ayıplanmayarak uyum göstermenin başlıca koşuludur. Peki, doğal olan insanın özüne dokunmamakta mıdır? “Çıplak olmak, insanın kendisi olmasıdır... Çıplaklık kendisini olduğu gibi ortaya koyar” (Berger, 2010, s. 54) Hem çıplaklık kendisini ortaya olduğu gibi koymaktadır, hem de insan kendi olmayı çıplaklıkla başarmaktadır. Çıplaklık insana kendisinin esasını göstermektedir ve bu toplumsal bir ihlaldir. İnsanın kendisi olması ya da diğerlerinden farklı tavır alarak sosyal bedenın sınırlarını aşması bir ihlal halidir. Ancak insan yalnızca ihlal ettiğinde kendisini ortaya koyabildiğinden bu durum biraz şüpheli kalmaktadır. Sosyal beden mevcut düzen ve akışın sınırları içinde yaşamını devam ettirirken akıp giden ve süregelen zaman ve mekân algısını bozacak bir etmen onu yok edecek gücü nasıl bulabilmektedir? Bunun sebebi kaçınılanın dehşetidir. Çıplaklık toplumsal sınırlar içinde kaçınılan bir form olarak yükselirken, çıplaklığını sergilemekten çekinmeyen ve ihlali bilinçli gerçekleştiren çıplak beden yıkım unsuru ve bir avcı olarak açığa çıkmaktadır. Çünkü ihlal eden çıplak beden kendi dünyasını yaratarak mevcut düzen için düzensiz bir unsur olarak hem merakı cezbetmekte hem de yerleşik algıyı yıkmaktadır. “İhlal yeni bir dünya yaratır, bu mutluluk, keyif, zevk, dehşet, kutsallık, kaynaşma ve taşkınlık – gündelik olana insanın kurallarla-yönetilmekten duyduğu bıkkınlığa karşıdır” (The Obsessions, 2009, s. 95). Çıplaklık da bunun en ilkel ve en karşı konulmaz formu olarak görülmektedir.

Rank’a göre; “Çıplaklık, doğumdan önce yaşanan ve yine anne karnında olmayı hatırlatan bir durumdur. Doğum olayındaki kaygı ise bir yerden düşme şeklinde kendini gösterir. Dolayısıyla çıplaklık ölüm kaygısına işaret ederken düşme yaşam kaygısını ifade eder (Rank, 2001, s. 78-79). Ancak bizim burada ele almak istediğimiz çıplaklığın kaygı vericiliği ya da ölümle özdeşleşmesinden oldukça uzaktır. Aksine çıplaklık bir egemenlik nesnesine dönüşmenin temelidir. Kaygıyı çıplak olan değil, ona bakan ve giyinmiş olan öteki/sosyal beden yaşamaktadır. Ölüm kaygısı ancak ve ancak çıplak beden tarafından avlanarak hapsedilmesi şeklinde tasarlanabilmektedir. Ki burada sözü geçen ölüm korkusu

aslında süregiden toplumsal akışın getirdiği rutinden uzaklaşma ve bunun için cezalandırılma ya da dışlanma korkusuyla eşdeğerdır. Ancak karşılaşılan ilk anda bu düşünceler yoktur. Aksine ölüm anında gerçekleşen algı bozukluğu ve donukluk hali gelmektedir. Her şey bir anda silinmekte, zaman ve mekân ortadan kalkmakta ve sosyal bedenın bakışları merak ve ilgiyle çıplak olan üzerinde takılı kalmaktadır. Bu anlık merak, ardından gelen aykırılık bilinciyle bir anda dehşet ve korkuya evrildiğinden ölümle benzer bir durum algısının ortaya çıkması oldukça anlaşılırdır. Çıplaklık elbette şiddeti getiren bir durumdur. Zira çıplak olan savunmasız görünmektedir. Ancak bu görünüm ona ötekiler tarafından verilen bir sanıdan ibarettir. Zira çıplak beden bir karar mekanizmasıdır ve egemen form olmak için kendisini ortaya koymaktadır. Bu durumda kendine dair bir korku ya da kaygı yaşadığı değil de erk durumunda etkin olduğu ve hareketlerini buna göre düzenlediği öngörülebilir. Toplumun içinde yaşamını doğal bir akış içinde sürdürebilecek ve başkaları gibi olarak onlar arasında kaybolmak varken neden kendini tehde açmalıdır ki? Çıplaklık iradi bir tutum olarak öteki karşısında sergilenmeli ve böylece öteki güçsüz bırakılmalıdır. Bu ilişkisellik bağlamında sergilenen ya da görünüme sunulan çıplak beden değil de çıplak bedenın ötekisi olarak görülebilecek sosyal bedenın kendisidir. Sosyal beden toplumsal algı devreye girdiği andan itibaren yaşadığı dehşet ve korkuyu utançla süslemektedir. Genellikle utanç çıplak bedene mal edilen bir şey olarak görülmeye yatkındır. Bunun nedeni özellikle gözlerin üzerinde toplandığı noktada bir nesne konumuna getirilmesi ancak bu nesnenin bilinçli olması nedeniyle bu bakışlar karşısında rahatsız hissetmesindedir. Ostman'ın utanç tanımından hareketle;

Utanç, öznenin kendisinin bir konu haline getirildiğini anladığı, öznenin Öteki'ne bir dünya olarak sunulurken açığa çıktığını fark ettiği zamanda yaşadığı o andır. Utanç, öznenin yalnızca kendisinin gören ve bakan olmadığını, aynı zamanda görüldüğünü fark ettiği andır. Yalnızca kendisini bir özne olarak görmediği, aynı zamanda ve daha da önemlisi, o ana kadar yalnızca onun ve ona ait olan özneliğin Ötekine ve dünyaya sergilendiğini fark ettiği andır. Utanç özneliğin maruz-bırakıldığı her anı ve anları işaret etmektedir (Ostman, 2009, s. 77).

Bu anlamda çıplak beden zaten bir gösterim noktası olduğunun ve ihlal mekanizması içinde görünür ve sunulan bir evren teşkil ettiğinin bilincindedir. Burada gösterilen utanç tanımlamasının aksine çıplak beden kendi çıplaklığının bilincinde olmasının yanı sıra bu çıplaklığı bile isteye sergileyen bir bilinç olarak da ortaya çıkmaktadır. Bu bakımdan utanç duymasını gerektiren bir tutum söz konusu değildir. Kendisini bilince bile isteye açmış ve gözler önüne sermiştir. Bu bilinçli tutum başkasının bakışına maruz kalma noktasında temellendiğinden her koşulda ortaya çıkan şey istemdir. Görülme ve bakılma istemidir ki

bunun nedeni karşısındakini avlamak amacıyla tuzağa çekmektir. Aslında yaptığı şey dikkati dağıtmaktır. Böylece karşısındaki sosyal beden, çıplak beden tarafından izlendiğini çok geç fark edecektir. Sosyal beden olarak öteki yalnızca onu görmektedir. Gözünü dikip baktığı, zihnine kazıdığı ve kendisini görünce donup kaldığı çıplak bedenin nesne olmaktan çıkarak, bakışlarıyla onu izlediğini çok geç fark edecektir. Önce çıplaklık karşısında gözlerini bedenin daha önce görmediği noktalarına diken öteki, bunlara bakarken donakalacaktır. Bu donakalmanın kırılması bakışın, gündelik anlamda en çok maruz kalınan noktaya; yani yüze gelmesiyle kırılmaktadır. İşte o anda ötekinin kendisinin de nesneleştirdiği çıplak beden tarafından izlendiğini fark ettiği zamana tekabül etmektedir. O ana kadar bir nesne olan beden, üzerinde bulunan baş ve izleyen gözlerle öteki olanı izlemektedir. Böylece öteki biraz önce sergilediği nesneleştirme ediminin ayıplanacak bir davranış olduğu bilincine erişerek utanma gösterecektir. “Utanç halinde, özne kendisinin maruz-bırakılmasından başka hiçbir kapsama sahip değildir. Kendi karmaşasına, özne olarak düşüşüne şahit olmaktadır. Bu çift-yönlü hareket, hem özneleştirme hem de maruz-bırakılma, utancın kendisidir” (Agamben, 2005, s. 97). Öteki bu noktada hem çıplak bedene maruz bırakılmaktadır hem de bedenden saçılan bakışlara maruz kalmaktadır. Eş konumda olmadığı ancak kendisi gibi bir özne olan çıplak beden onu avlamakta ve güçsüz bırakmaktadır.

Çıplaklığın bu anlamda bir şiddet içerdiğinden bahsetmiştik. Söz konusu bu sınır durum egemenlik şiddetini içerdiğinden çıplaklığın içinde zaten var olan bir durumu açığa çıkarmaktadır. Agamben, şiddet analizinde biraz daha ileriye giderek, egemeni, “zaten özünde bu şiddeti taşıyabilen” olarak tanımlar (Tuğrul, 2010, s. 25). Zira egemen, bir karar ve maruz bırakma mekanizması olarak sergilenmektedir. “Egemen olağanüstü hale karar verendir” (Schmitt, 2002, s. 13). “Egemenlik, bir sınır fenomenidir; buna göre egemenlik varlıkta ne zaman yanıp sönsün, bu imkansızlığın olanaklı olanın dünyasının yüzeyini oluşturması olarak görülür” (Aksoy, 2011, s. 2020). İmkânsız olmasının nedeni, yine imkânsız olarak görülen bir edimin performe edilmesinden ileri gelmektedir. Agamben’in egemen anlayışı göz önünde bulundurulduğunda egemenin yasa koyucu anlamında karşımıza çıkması onu yasanın ötesinde bir konuma yerleştirmektedir. Gündelik olanın tasarrufu egemenin elindeyken egemen yasanın dışında olan konumuyla olağanüstü olanın temsili olarak görülmektedir. Diğer yandan kutsal insan anlamında karşımıza çıkan çıplak beden yine kutsallığı ve gündelik olanın dışında yer alması bakımından egemenle benzer biçimde olağanüstü bir nitelik kazanmaktadır. “Kutsal insan, tüm insanların kendisi karşısında egemen olduğu, egemen ise kendisi karşısında herkesin kutsal insan olduğu şahsiyettir” (Agamben, 2013a, s. 104- 105). Kutsal olarak nitelendirilen şeyin yaşamı değersizleştirildiği için yasal bağlamın ve bu

doğrultuda yasa ile kontrol edilen gündelik olanın dışındadır. Burada karşımıza çıkan kutsal anlayışı temizlikle değil de murdar olan ötekilikle alakalıdır. Bu bakımdan toplumun içinde yer alan bir durum olsa da sınır bir deneyim oluşturmaktadır. Eşikte olma durumunun temsili olarak ele alınan kutsal insan ve egemen sıfatları arasından bizim ele alacağımız eşikte duran, yasanın ötesinde ve gündelik olanın dışında kalan; kısaca toplum dışı olan çıplak bedendir.

Siyaset, hayatın kendi kendini iyi hayata dönüştürmesinin gerektiği ve siyasallaştırılması gereken şeyin daima zaten çıplak hayat olduğu yerdir. Batı siyasetinde çıplak hayatın kendine has bir ayrıcalığı vardır ve bu ayrıcalık, dışlanmasıyla insanların yaşadığı kenti doğuran bir şeyin ayrıcalığıdır... çıplak hayat siyasetin içinde hâlâ istisna olarak, yani sadece dışlanarak içlenen bir şey olarak var olmaya devam ediyor (Agamben, 2013b, s. 16-20).

Toplum içinde kabul görmeyen anlamda çıplaklık, ya da başka bir deyişle öznenin gündelik yaşam içinde kendisini açıkça çıplak olarak sergilemesi, soyunuk olma durumunu bir maruz kalma olarak kullanması ve bu nedenle mevcut düzeni ihlal ederek onu kendi içinde dekonstrüksiyona uğratması derin bir şiddeti temellendirirken sınır bir tutum örneği olarak imkansız mümkün olanın içine taşımaktadır. “Sınır-tutum... ‘gerçek ’olarak verilmiş olanla, yani kimliğimizin koyduğu sınırlarla bu sınırları değiştirmek için verilen çaba arasındaki zorlu etkileşimdir” (Keskin, 2013, s. 744).

Tam da bu bakımdan toplumsal egemenlik ile öznenin giysilerden arınmış çıplak egemenliği arasında bir çatışma açığa çıkmaktadır. Böylece çıplak bedenini sergileyen özne bir yıkım sürecini başlatmaktadır. Akıp giden zamanı ve devamlılığı sağlayan mekanı algısal olarak kesintiye uğratarken, tekinsiz bir donakalmayı kuşatmaktadır. Ötekini egemenliği altına alan çıplak beden öznesi dekonstrüktif yaklaşımını askıya alınan anda yerine getirerek performatif bir oluşumu hayata getirmektedir. Bilinmezliği görünür kılan bu süreçte, bilinmek istenen ya da kaçınılan şey arasındaki sınırı bulanıklaştırmak onun ilkel yapısına yüklenen temel görevdir. Sınırları bulanıklaştıran esaslı sınır olan çıplak beden anlam kaybını getirirken yeni anlamlar oluşturulması ya da gündelik yaşama geri dönülme üzerine gerçekleştirilen çabayı da askıya alarak saf dışı bırakmaktadır. Çıplak beden toplumsal olan aktörel bağlamda bir canavardır, bir barbardır. “Tekinsizin ete kemiğe bürünmüş hali olan canavar, uzun süredir saklandığı ve içinde neredeyse unutulduğu bodrumdan yahut dolaptan firar eden varlıktır” (Kearney, 2012, s. 52). Üzeri her an örtülmeye çalışılan, ya da giysilerle gizlenen her şey bir anda açığa çıkararak bakışı hapsederken, ötekiliği de hissedilir bir olgu kılmaktadır. Öteki ya da izler-bakış olarak gözünü diken özne anlamında sosyal beden; bir anda bütün gereksinmelerinden sıyrılrsa da, halen giyinik oluşu ve rutin içindeki konumunun çıplak

bedenin bakışıyla hatırlatılması onu utanca sürüklemektedir. Utanç da toplumsal olanın esaslı bir imgesi olarak kendisini göstermektedir. İzler-bakışın, gözünü diken giyinik öznenin:

Varlığının bütün eskatolojisi, bir düşüş, yitim, hasar ya da bozulma olanağıyla ilk karşılaştığı an itibarıyla, mitsel olan aracılığıyla kendilik-bilincine erişen çocuksu masumiyetin açıkça mütevazı ve geleneksel olan resminde görünmektedir. Bu, kendini-içeren dünyanın kapalılığını kırarak olan oyundur (Leiris, 2004, s. 153-154).

Böylece çıplaklık ötekinin utancını doğurmadan önceki o donakalma anında, kendi dünyasının –toplumca öngörülen yaşamı ve davranış kalıplarının– dışına taşacaktır. Oyuncu bir çıplaklık, bir yandan çıplak öznenin ben’ini egemen kılarken diğer yandan da izler-öznenin (sosyal beden) giysilerle kalınlaşan derisi üzerindeki çeperi çatlatacaktır. Bu kaçınılmaz bir oyundur. Hapseden ve hapsedilen arasında tanımlanan bu saldırgan ve şiddetli oyun, güç ve zayıflık imgelerini aynı düzlemde çarpıştıracaktır. Çıplak beden artık gizleme kaplı değildir ve kendini sergilemekten herhangi bir utanç duymamaktadır. Bu nedenle bilinçli bir güç ve oynama istemini taşımaktadır. Diğer yandan giyinik olan izler-özne oyuna gönüllü olarak katılmaz. Aksine o bir anda tuzağa düşmektedir. Çıplak beden tarafından avlanmakta ve çıplaklığa seçim şansını olmaksızın maruz kalmaktadır.

Beden apaçık bir sergilenme ya da görüntü biçimidir. İlk anda bir nesne olarak ele alınabilmektedir. Özellikle bedenin yüz dışında kalan çıplaklığı göz önünde bulundurulduğunda, izler bakışın karşısındaki yalnızca et ve kemikten ibaret değildir. Çıplak bedene gözünü dikip bakan ve izleyen özne için; bu beden çıplaklıkla ilgili gizli kalması istenen her şeyin temsili olduğu gibi, çıplaklıkla bağlantılı güdülenmelerin de toplamı olarak boy göstermektedir. Belki bedenin üstünde bir baş ve kendisinin izlemesini izleyen gözler olmasa, dokunma duygusuna yenik düşecek bu giyinik izler-özne; ancak o durumda bedenin etten ve kemikten oluşan bir nesne olmasına yönelecektir. Bunu anlamak için ona dokunması gerekecektir ve bu da cinsel bir yönelim doğuracaktır. Hissetmek ve dokunmakla ilgili olan cinsel güdülenme bu tarzda bir gereklilikle bezelidir. Diğer yandan dokunma olmaksızın yalnızca düşünsel bir eğilim olarak açığa çıkmaya da devam etmektedir. Çıplaklık imgesel anlamda bu tarzda düşünsel ve güdülse yaklaşımları ortaya çıkarmaktadır. Bir yandan toplumsal düzlemde anlam yitimini, zaman ve mekânın askıya alındığı ritüelistik bir anı ortaya koysa da; diğer yandan oluşturduğu dekonstrüktif yapıyla, bir bütünü içindeki çarpık bir ayrıntı olarak temellendirdiği boşlukta, yeni ve toplumsal anlamda imkansız bir anlam dünyası da yaratacaktır. Bu anlam dünyası çıplaklığın, uzak durulan şeyin kendisini, kaçınmanın kendisini imleyecektir. Ona dönüşecektir. Çünkü “imge bir şeye değil, bir şeyin

bilinirliğine (onun çıplaklığına) işaret etmektedir, o ne şeye işaret eder ne de ona anlam kazandırır. Bununla beraber bu, şeyi bilgiye teslim etmekten, onu örten giysileri çıkarmaktan başka bir şey olmadıği sürece, çıplaklık şeyden ayrı değildir: o şeyin kendisidir” (Agamben, 2011, s. 83). Böylece çıplaklık; izler-bakış ve toplumsal düzlemde yarattığı dengesizlik ve çarpıklık beraberinde, çıplak bedenden çıplaklığın kendi imgesine dönüşürken, anlamları yıkıp bir anlamda tanımsız ve tekinsiz bir anlam dünyası ortaya koyacaktır.

Her ne kadar kendi ötekisi olan izler-öznenin bakışlarına da maruz kalsa, bu maruz kalmaya bilinçli olarak kendini açtığı için; izler-öznenin çıplak bedenin bakışları karşısındaki utancı onda açığa çıkmayacaktır. Çünkü çıplaklığın mutlak bir sınırı bulunmadığı gibi, egemen olan oyunun da sınırları tam anlamıyla belirlenmiş değildir. Toplumsal bakımdan ortaya konan sınırın ucunda, bedenin örtülerinden arındığı salt ve dehşet veren bir çıplaklığın bulunduğu bir gerçektir. Ancak bu durumda çıplaklığın da bir sınırının olması gerekmemekte midir? Bu sorunun yanıtı keskin bir hayırla imgelenmelidir. Zira çıplaklık tekensiz ve muğlak olanın alanını imlediği andan itibaren sonsuz bir evrilme haline girmektedir. Aslında çıplaklığın imlediği şey salt anlamda bedenin örtüsüz biçimde sergilenmesi değildir. Çıplaklık olarak imlediğimiz şey insanın kendisini apaçık olarak gösterdiği ve bunun başkaları ya da toplum üzerinde bıraktığı yasaklama etkilerini yıkıma uğrattığı bir alanı temsil etmektedir. Kısaca, toplumsal rutini bozan ve sosyal insanı doğrultusundan ayırarak onda bir tökezleme yaratabilecek olan her şeyin toplamı çıplak bedenin bütünü simgelemektedir:

Eğer bütün öznel performativite, bir anlam çağrısına denk geliyorsa, o halde çıplaklığa anlam kazandıran şeyin istikrarsızlığı kültürün içinde ve onun tarafından yapılandırılan ruhsal beni baltalamaktadır. Çizilen sınırların istikrarsızlığı öznenin tutarlılık ve anlaşılabilirlik anlayışını baltalamakta ve çıplaklıktan duyulan rahatsızlık çıplaklığın ne için olduğu sorusunun yarattığı rahatsızlıkla görülmeye başlanabilmektedir (Cover, 2003, s. 63).

Bu rahatsızlığın nedeni yasaklanmış olanın açıkça gösterilmeye başlanmasından ileri gelmektedir. “Yasaklanan, örtülen, gözden uzaklaştırılan, merak duygusuyla birlikte insanı, arkasında olanı görmek için tahrik eder. Bu durum kaçınılmaz olarak, yasak olana sahip olanla ondan yoksun olan arasında şiddeti doğurur” (Yüce, 2015, s. 31). Bu noktada çıplaklık ve karşı koyuş bir istemi doğurmaktadır. Utancın ardından gelen üzerine düşünme durumu, insanın empatik eğilimlerini arttırırken; diğerinde olana sahip olma ihtimali hem çıplak bedene karşı bir öfkeyi hem de kendinin sınırlanmışlığına karşı bir nefreti getirmektedir. Oyun da tam bu noktada açığa çıkmaktadır. Avını çıplaklığıyla ve ihlal edici davranışıyla tuzağına çeken çıplak beden, ilk önce bakışlarıyla sosyal bedeni utanca uğratarak onu sarsmış; ardından mevcut anlamın kaybı ve yeniden geriye döndürülmesi noktasındaki tekensizlik ve

şüpheyile öfkeye sürüklemiştir. Çünkü “öteki olarak öteki, sadece başka bir ego değildir: öteki benim olduğum şey olmayandır. Ötekinin böyle olması, onun karakterinden, fizyonomisinden, psikolojisinden değil, ötekinin büyük farklılığından kaynaklanır” (Levinas, 1999, s. 103). Bu bakımdan sosyal bedenün ötekisi olarak çıplak olan özdeşleşime açık bir nokta olarak karşıda duran olmaktadır. Diğer yandan sosyal beden çıplak bedenün ötekisi olmasına rağmen, çıplak beden sosyal bedenle özdeşleşim kurma noktasını da ihlal etmektedir. Çünkü sosyal beden onun ihlal ettiği sınırların temsilidir ve bu noktayı zaten aşmış olduğu surette çıplak bedenün egemen oyununun devreye girmesi söz konusudur. Avcı olarak avını tuzağa çeken çıplak beden egemenliğini ihlalle kazanmıştır ve kendi ötekisi olan sosyal bedeni tuzağa çekmeyi oyun haline getirmektedir. Sosyal beden, mevcut “ilişkiler için bir taraftır. Aktör değil, figürandır. Bir ilişki yaşar, ama ilişkinin kontrolü elinden alınmıştır. Bütün yabancılığıyla yaşar, fakat yaşamın özsel niteliğini belirleme konusunda etkisizdir” (Adugit, 2013, s. 15). Bu noktada belirleyici olan her zaman için tekinsiz ve dehşet verici olan çıplak bedendir. Seyredilen, izlenen, sosyal bedenün gözünü dikip baktığı çıplak beden; toplumsal olanın içinde toplum-dışı olanın ve bilinmez olanın temsili olarak tanık olunan şeydir. “Tanıklığın dili artık hiçbir şey ifade etmeyen bir dildir ve bu nedenle dil barındırmayan bir şeye dönüşür; artık farklı bir anlamsızlık noktasına ulaşır – tam tanıgın, tanım gereği tanıklık edemeyecek olanı kine” (Agamben, 2010, s. 39). Böylelikle anlatılmayan, aktarılamayan bu deneyim; toplumsal olanın getirdiği etkileşim alanının en önemli ilişkisel imgesi olan dili ortadan kaldırarak en büyük yıkımını gerçekleştirmektedir. “Seyir ilişkisinde, seyredilenle girilen ilişkinin niteliği seyredene bağlıdır. Seyreden, seyredilene istediği gibi yorumlar, kim olduğunu, ne yaptığını istediği gibi şekillendirir. Artık kişinin kişiselliğinin hiçbir nesnel temeli yoktur” (Adugit, 2013, s. 18). Ancak bizim bütün metin boyunca ele aldığımız nokta seyredenün yanında seyredilene durumunu tanımlaya çalışmaktan ileri gelmektedir. Seyreden olarak sosyal beden istediği tanımlamaları ya da anlam bağlantılarını öteki olarak gördüğü çıplak beden üzerine yansıtabilecek olsa da burada unutulmaması gereken nokta çıplak bedenün sosyal bedenle eş bir konumda olmadığıdır. Olağan şartlar bağlamında ihlal sonucu toplumsal zaman ve mekândan dışlanması gereken bir çıplak beden söz konusu olsa da bu beden yine toplumsal alan dahilinde seyreden sosyal bedene görünmektedir. Bu bağlamda ihlal eden ve dehşet duygusunu geliştirerek zaman ve mekânı askıya alan çıplak beden, sosyal beden karşısında daha güçlüdür ve av oyununu yönlendirmektedir. Kişiselliğün nesnel temeli olmadığı noktasında Adugit haklıdır. Agamben’in kutsal insanını ele alırken üzerinde durduğumuz gibi çıplak beden kutsal olan niteliği içinde değerlendirildiğinde, onun toplumun yani seyredenün bakışı noktasında kişiliğini yitirmesi doğaldır. Buradaki akış egemeni de

bağlam dışı bıraktığımızda tümüyle yasaya bağlı olan ve bu anlamda bir toplum oluşturan vatandaşlardan ibarettir. Toplumun üyeleri, toplumun üyesi sayılmayanlar karşısında belirleyici noktada yer almaya başlamaktadır. Böylece toplumun ötekisi olan kutsal beden ve egemenin dışsal konumu burada da kendisini gösterir hale gelmektedir. Yorumlama her an seyircinin düzleminden gerçekleşerek kendini dönüştürmekte ve öznel yansımaların toplamı haline gelmektedir. Anlamsızlık ve belirsizlik getiren bu ilişki seyreden üzerinde öfke ve şiddet duygularını geliştirse de, ben-olmayan algısının kurulması bağlamında; ihlal noktasında bulunan çıplak beden ben'in dekonstrüktif parçalanışını getirirken aynı zamanda yeniden kurulumu da çelişkili kılmaktadır. Getirdiği yıkım ve şüphe ise sosyal bedenin askıya alınmış bir dönüşümünü doğurmaktadır. Böylelikle ben'in kurulumu egemen bir ihlal, anlık ve bilinçsiz bir avlanma durumu ile mümkün hale gelmektedir. Avlanma hali sosyal beden olarak,

...ötekinin ayrı benliğinin sınırlarını ihlal eder ve çabucak yayılır, bu diğerinin davranışlarını mimetik olarak taklit eden özneye önderlik eden istemsiz refleks mekanizmasına yüklemlediği derecede böyledir. Aracılık-etmeyen, psiko-fizyolojik mimesis, ötekinin özne içindeki etkisinin belirmesinden sorumludur, bu çocukluktan gelen, bireyselliğin sınırlarını geçen ve yeniden-karşısına geçen mimetik ve kişilik dışı etkidir (Biles, 2015, s. 76-77).

Sonuç

Sonuç olarak toplum içinde yaşamını devam ettiren sosyal beden, sınırı ihlal eden ve kendisi bir sınır halini alan; ancak aynı zamanda kendi içinde muğlak sınırlara sahip olan çıplak beden tarafından kaçınılmaz biçimde avlanmaktadır. Metin boyunca çıplak bedenle imlenen toplumsal giysilerden arınmış olan beden, aslında toplum-dışı olan her etkinin imgesidir. Bu bağlamda, çıplaklık kendi üzerindeki örtüleri kaldırarak bir hakikat yaratma halidir. Bu hakikat çıplak bedenin kendi istemi bağlamında kendisini şekillendirdiği ve bunun açık biçimde sosyal beden ve toplumun geneli üzerinde bir dehşet beraberinde öfke hali yarattığı edimi nitelemektedir. Kişinin toplum içinde sürdürdüğü yaşamında kendisine biçilen kıyafetleri giyerek aktörel tutumunu sürdürmesi elbette kabul edilebilir bir tavidir. Ancak keskin sınırları olan her alanın sürekli bir ihlal tehdidi altında olması açık biçimde kabul edilebilir olduğu gibi, sosyal bedenin inşasının da her an ihlal durumunda olan dekonstrüktif bir etkiye maruz kalması mümkündür. Çıplak beden her toplumun içinde anlamsızlığı ve değişkenliği imleyen sarsıcı ve hükümsüz boş alanın temsilidir. Boş alanlar dolduruldukça, yerini yenileri alırken sınırların her an ihlal edilmeye mahkûm olduğu da gözden kaçırılmamalıdır. Bu ihlaller karşısında egemen bir çıplak ya da sosyal bedene tutunan bir

Derin, Ö. (2021). Aktörel seyir ve av: Sosyal beden karşısında çıplak bedenın egemen oyunu. *Humanitas*, 9(17), 164-183

seyirci olmak özgür bir seçimidir. Ancak her iki seçimin de kefaretenen kaçınılamayacağı göz önünde tutulmalıdır.

Kaynakça

- Adugit, Y. W. (2013). Görelî mekanlarda ahlaki kayıtsızlık. *Süleyman Demirel Üniversitesi Felsefe Bölümü Dergisi (FLSF)*, 15, 1-24.
- Agamben, G. (2005). *Quel che resta da Auschwitz. L'archivio e il testimone (Homosacer III)*. Torino: Bollati Boringhieri.
- Agamben, G. (2010). *Auschwitz'den artakalanlar*. (A. İ. Başgöl, Çev.). Ankara: Dipnot. (Orijinal çalışma basım tarihi 1998).
- Agamben, G. (2011). *Nudity*. (D. Kishik & S. Pedatella Trans.). Stanford: Stanford University Press. (Orijinal çalışma basım tarihi 2009).
- Agamben, G. (2013a). *Opus dei: an archaeology of duty*. (A. Kotsko, Çev.). Stanford: Stanford University Press. (Orijinal çalışma basım tarihi 2013).
- Agamben, G. (2013b). *Kutsal insan egemen iktidar ve çıplak hayat*. (İ. Türkmen, Çev.). İstanbul: Ayrıntı. (Orijinal çalışma basım tarihi 1998)
- Aksoy, M. U. (2011). Hegel and Georges Bataille's conceptualization of sovereignty. *Ege Academic Review* 11, 2.
- Antmen, A. (2010). *20. yüzyıl batı sanatında akımlar*. İstanbul: Sel.
- Aydınalp, E.B. (2017). Jacques Derrida'da yazı ve anlam oyunu. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi (SEFAD)*, 38, 151-165.
- Bataille, G. (1995). *Encyclopedia acephalica*, London: Atlas Press.
- Beden. (t.b.). Türk Dil Kurumu büyük Türkçe sözlük içinde. <https://tdk.gov.tr/>
- Berger, J. (2010). *Görme biçimleri*. (Y. Salman, Çev.). İstanbul: Metis. (Orijinal çalışma basım tarihi 1972).
- Biles, J. (2015). Does the acéphale dream of headless sheep?. In J. Biles & K. L. Brintnall (Eds.), *Negative ecstasies Georges Bataille and the study of religion* (pp. 217-238). NY: Fordham -University Press.
- Cover, R. (2003). The naked subject: nudity, context and sexualization in contemporary culture. *Body & Society*. 9(3), 53-72.
- Çeber, T. (2017). İzleyiciyi izlemek; sanat eseri, sanatçı ve izleyici ilişkisi üzerine. *Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, 38, 87-97.

- Derin, Ö. (2021). Aktörel seyir ve av: Sosyal beden karşısında çıplak bedenin egemen oyunu. *Humanitas*, 9(17), 164-183
- Derrida, J. (1999). Japon bir dosta mektup. (M. Atıcı ve M. Omay, Çev.). *Toplumbilim: Jacques Derrida Özel Sayısı*, 10. İstanbul: Bağlam. (Orijinal çalışma basım tarihi 1983)
- Gezgin, İ. (2010). *Antik Yunan ve Roma sanatında cinsellik*. İstanbul: Alfa.
- Giddens, A. (2010). *Modernite ve bireysel kimlik*. (Ü. Tatlıcan, Çev.). İstanbul: Say. (Orijinal çalışma basım tarihi 1991)
- Kearney, R. (2012). *Yabancılar, tanrılar, canavarlar ötekiliği yorumlamak*. (B. Özkul, Çev.) İstanbul: Metis. (Orijinal çalışma basım tarihi 2002)
- Keskin, F. (2013). Michel Foucault. A. Tunçel ve K. Gülenç (Ed.). *Siyaset Felsefesi Tarihi* içinde (s. 736–53). Ankara: Doğu Batı.
- Leiris, M. (2004). *Writing on self*. Sean Hand: Cambridge University Press.
- Levinas, E. (1999). Felsefe, adalet ve aşk. (M. Atıcı, Çev.). *Felsefelogos*, 2, 100-112. (Orijinal çalışma basım *Entre nous* içinde, 1991)
- Leppert, R. (2018). *The nude the cultural rhetoric of the body in the art of Western modernity*. NY: Routledge.
- Ostman, L. (2009). Agamben, naked life and nudity. *Danish yearbook of philosophy*, 45, 71-88.
- Rank, O. (2001). *Doğum travması*. (S. Yücesoy, Çev.). İstanbul: Metis. (Orijinal çalışma basım tarihi 1924)
- Schmitt, C. (2002). *Siyasi ilahiyat*. (E. Zeybekoğlu, Çev.). Ankara: Dost. (Orijinal çalışma basım tarihi 1922)
- Taburoğlu, Ö. (2007). *Dünyevi ve kutsal modernlerin maneviyat arayışları*. İstanbul: Metis.
- Tetire, Ş. (1992). *Sanatta çıplaklık ve erotizm*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- A.J. Mitchel ve J. K. Winfree (Eds.). (2009). *The obsessions of Georges Bataille community and communication*. NY: Suny Press.
- D.B. Allison, M.S. Roberts ve A.S. Weiss (Eds.). (1995). *Sade and the narrative of transgression*. NY: Cambridge University Press.
- Tuğrul, S. (2010). *Ebedi kutsal ezeli kurban çok tanrılıktan tek tanrılığa kutsal ve kurbanlık mekanizmaları*. İstanbul: İletişim.

Derin, Ö. (2021). Aktörel seyir ve av: Sosyal beden karşısında çıplak bedenin egemen oyunu. *Humanitas*, 9(17), 164-183

Yüce, S. (2015). *Erotik resimde ahlak ve şiddet imgeleri* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.